

Naše vsak četrtlet in velja
o poštino vred ali v Mari-
boru s pošiljanjem na dom
na celo leto 32 Din, pol leta
18 Din, četrt leta 8 Din. Izven
Jugoslavije 64 Din. Naročnina
se pošlje na upravništvo
«Slov. Gospodarja» v Mari-
boru, Koroška cesta št. 5. —
List se dopolnjuje do odpo-
vedl. Naročnina se plačuje
v naprej. Tel. interurban 113.

Poštnina plačana v gotovini.

Posamezna številka stane 1-50 din.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Rokopisi
se ne vračajo. Upravništvo
sprejema naročnino, inserate
in reklamacije.
Cena inseratov po dogovoru.
Za večkratne oglase primeren
popust. Nezaprite reklamacije
so poštine proste. Čekovani
račun poštne urada Ljubljana
10.003. Telefon inter-
urban 113.

7. številka.

Maribor, dne 17. februarja 1927.

61. letnik.

Državni proračun za l. 1927-28.

Narodni poslanec Vlad. Pušenjak.

Prvikrat smo zastopniki SLS v finančnem odboru glasovali za državni proračun. Storili nismo tega samo radi političnih razlogov, radi tega, ker je stranka postala vladna stranka, ampak radi gospodarskih razlogov. Sedanja vlada in vladna večina si je stavila kot svojo nalogo, da spravi državne finance v red in da zmanjša pretirana bremena. Dokaz temu je poročilo finančnega odbora k predlogu državnega proračuna za leto 1927-28. Najvažnejše točke tega poročila hočem dobesedno navesti, da spoznajo naši somišljeniki, da se začneja pod novim finančnim ministrom dr. Markovičem voditi druga finančna politika kot pod njegovimi predniki in da je popolnoma neumestna gornja liberalcev proti SLS radi tega, ker je v jedri in sicer zadnji seji finančnega odbora glasovala za proračun.

Vrline proračuna.

Novi proračun se odlikuje po tem, da je manjši kakor lanski proračun, da so investicije črtane in da so nekatera bremena zmanjšana. Proračuni so se prej od leta do leta povečevali tako, da znaša zadnji proračun 12 milijard in 504 milijone dinarjev, dočim je novi proračun zmanjšán za eno milijardo 39 milijonov dinarjev in znaša samo 11 milijard 464 milijonov dinarjev. Pretirano visoki proračuni so bili posledica tega, da so stroški za investicije (zgradba železnic, cest, uradnih poslopij itd.) pokrivali iz rednih državnih dohodkov, dočim se povsod drugod v to svrhu uporabljajo posojila (domača in inozemska). V novem proračunu so vse nove investicije črtane, ostali so le krediti za dokončanje zgradb, katere se že zidajo. Prvikrat so se znižali neposredni in posredni davki za 212 milijonov dinarjev. Zmanjšani so davčni zaostanki za 100 milijonov Din. Cena soli za pol dinarja pri kilogramu, kar znaša 65 milijonov dinarjev, takse za 18,5 milijonov dinarjev, trošarina na riž, cikorijo, sveče itd. za okrog 11 milijonov dinarjev itd. Važno je odlaganje plačila davčnih zaostankov za dobo 1-4 let, povišanje eksistenčnega minima pri dohodnini od 5000 Din do 6000 Din. Pribiti moramo, da niso nudili prejšnji proračuni nobenih davčnih olajšav, pač pa povišanje davkov, in da je v tem proračunu napravljen prvi korak za znižanje pretiranih davčnih bremen.

Gospodarska kriza.

V poročilu se obširno govori o gospodarski krizi in se govdarja, da je finančni odbor stavil primerne predloge vladi, da bi se ekonomske nepravilnosti ublažile. Stremljenje finančnega odbora je bilo, da se zmanjša proračun izdatkov, ker ima gospodarstvo in davčni obvezanci manj dohodkov in so vsled tega prisiljeni svoje potrebe zmanjšati. Proračun mora odgovarjati gospodarski moči naroda, državne dajatve ne smejo prekoračiti dovoljenih mej, a državni dohodki se morajo racionalno uporabiti.

Državni dolgovi.

Vojni dolg v Ameriki je urejen, treba urediti i vojne dolge v ostalih državah. Brzo in radikalno se mora rešiti vprašanje naših letočnih dolgov, kateri predstavljajo veliko nevoljo i za narodno gospodarstvo i za državne finance. Finančni odbor je mišljenja, da more biti rešitev tega vprašanja jedna izmed najnujnejših nalog ministra financ.

Državna podjetja.

Radi slabega gospodarstva v državnih gospodarskih podjetjih se zahteva, da se država ne spušča v privatno gospodarstvo, da se ne loteva poslov, kateri pripadajo posa-

mezniku. S tem, da vodi država razna gospodarska podjetja, odvzema ona delo in dohodke državljanom, povrh pa so ta gospodarska podjetja balast za državne finance. Finančni odbor je tekom lanskega leta pregledal veliko število državnih podjetij in ugotovil, da je neumestno, da država iste vodi i nadalje.

Valutna politika.

Potrebno je, da se v valutni politiki vodi i nadalje politika stabilizacije dinarja, da se mora stabilizirati kurz dinarja obdržati, ker se po njem normirajo pogoji dela in naše gospodarske razmere vobče. Valutna reforma se ne more izvesti, dokler se razmere ne zboljšajo in ne bo jasnosti glede državnih obvez v inozemstvu in glede gospodarskega položaja v državi.

Carinska, tarinna in davčna politika.

Čimprej se naj zaključijo trgovske pogodbe z drugimi državami, da pridemo do rednih carinskih razmer. Ne moremo ostati pri izrednih razmerah, ker to škoduje gospodarstvu, njegovi moči in razvijanju gospodarskih razmer. V finančnem odboru se je zahtevalo znižanje postavk za uvoz kmetijskih potrebščin, katero zahtevo mora vlada čim prej izpolniti.

Promet mora biti ne samo siguran, brz in točen, ampak tudi cen. Železniški tarifi se morajo prilagoditi sedanjim gospodarskim razmeram glede vrste robe, njene cene in pravca vožnje. Najboljši promet ne odgovarja gospodarskim razmeram, ako je predrag, ker se nikdo ne more posluževati prometa.

Izjednačenje davčne zakonodaje ni samo potrebno radi izjednačenja obvez državljanov napram državi, ampak tudi radi ojačanja ideje državnega jedinstva. Nujna in neodložljiva potreba naroda in države je, da se uzakoni davčni zakon, katerega je dovršil davčni odbor.

Državni monopoli.

V upravi državnih monopolov treba izvesti razne reforme, katere bi bile v korist naroda. Cena soli je previsoka, mnogokrat se pojavlja pomanjkanje soli v raznih pokrajinah. Finančni odbor je mnenja, da treba dopustiti prosto prodajo soli, pod pogojem, da se plača monopolska taksa pri uvozu iz inozemstva, oziroma pri oddaji iz domačih solnin. Konkurenca in svobodna iniciativa bi povzročila, da bi postala cena soli normalna in bi bilo dovolj soli na razpolago.

To poročilo vsebuje gospodarski program za proračunsko leto 1926-27, tekom razprav v finančnem odboru v mesecu februarju pa bomo še predložili razne predloge, kateri se tičejo razmer v Sloveniji.

Oblastna skupščina.

Zadnje volitve, ki so se vršile dne 23. januarja 1927 za izvolitev poslancev v oblastno skupščino, so bile izredno živahne, dasi je bila udeležba razmeroma manjša kot se je to pričakovalo. In poslanci, ki so bili izvoljeni, so sedaj poklicani, da dne 23. l. m. pridejo na prvo sejo.

Predpriprave za oblastno skuščino bi moral izvršiti veliki župan. Ker pa imamo v Sloveniji do zdaj še dva demokratska velika župana, je bilo razumljivo, da z njima ni mogoče nobenega sodelovanja, ker bi bila le ovira stvarnemu delu za oblastno skupščino. Zato je SLS pred vsem zahtevala, da se naj izvrši izprememba pri poslovniku, da ne bo uradnik-veliki župan predpisoval poslancem, kako in kaj se naj v oblastni skupščini ukrepa in sklepa, ampak da bodo poslanci v tem svobodni. In dosegla je to! Dosegla

bo pa tudi to, da se bodo veliki župani izmenjali tako, da ne bodo zaupniki stranke SDS.

V prvi seji oblastne skupščine se bodo vršila volitev predsednika, podpredsednika in tajnikov. Nato se bodo izvolili tudi posamezni odborniki, ki jih bo pet, in pa se bodo sestavili trije odbori skupščine.

Prvo delo, ki ga bo morala oblastna skupščina izvesti, bo sestava proračuna. Kolikor je bilo mogoče, je SLS že dosegla, da bo vlada omogočila delovanje skupščin in odbora, da bo dala tudi nekaj državnih dohodkov na razpolago. Zato lahko že prvo leto, če tudi je še le začetek, pričakujemo precej uspehov, ki bodo vidno pokazali, da SLS dela za slovenski narod.

Ko bodo te dni naši oblastveni poslanci prišli prvokrat skupaj, jih pozdravljamo, te delavce za vsesplošni napredek naše lepe Štajerske in jim želimo pri njihovem delu obilo božjega blagoslova!

Da bomo nasprotnike poznali!

«Domovina» piše, sam dr. Žerjav je podpisan, da je SLS za predpust snela krinko. Res jo je snela, pa njemu Kajti dr. Žerjav je tisti, ki je 18 mesecev bil v vladi, ko so se sedanji davki vpeljali, zdaj pa vpije, naj jih SLS čez noč odpravi! Sam je rekel, da se to čez noč ne bo dalo zahtevati niti izvršiti, zdaj pa se dere «Domovina» kot žerjav, a tega ne pove, da je SLS reš čez noč omilila dohodnino, ko je povišala najnižjo podlago za odmero dohodnine na 6000 Din, da bo čez noč znižala davke, ko se bo sprejel zakon o izenačenju, ki je že pripravljen, da se bo čez noč odvil davčni vijak, ko se je olajšalo plačevanje davkov z 20% boni. Da, da, Žerjav, česar niste vi naredili skozi 18 mesecev, je naredila SLS čez noč!

Demokrati štejejo glasove, ki so jih dobili, pa pišejo: «Mi rastemo.» Ko so šteli bankovce pri Slavenski banki, so pa rekli: «Mi . . .» Zdaj pa so zrastle do nebes, ko ležijo na tleh.

Demokrati so — klerikaleci. Imajo pri šestih poslancih enega duhovnika in sicer protestanta. Pa se tudi za duhovnike zelo briga, on le o njih piše, kar je tudi «Domovina» storila, ko v zadnji številki na nešteti mestih napada duhovnike. S krivičnimi napadi na duhovnike si bo med našim ljudstvom veliko na ugledu pridobila, to si lahko — domišljuje.

«Kmetijski list» pravi, da ima Radičeva stranka na Slovenskem še polovico glasov, kot jih je že imela, nekako še 31.000. K temu pa dostavimo iz iste številke te-le besede: «Kmetje, izpreglejte! Kogar narod obsodi, tega tudi Bog ubije! Zato kličemo, kdor noče rogniti, naj zbeži danes! Jutri bo že prepozno!» Te besede «Kmetijskega lista» so poslovilne besede radičevcem, ki hite iz te razpadle stranke.

Dr. Novačan se je zahvalil v «Kmetijskem listu» svojim volilecem za izvolitev, ker je bil eno uro poslanec.

Socialist Prepeluh bode za naprej nastavljal dekane, kot piše v «Kmetijskem listu», ker ne pusti več tega posla škofom. Pa pravijo, naj se politika ne meša v cerkvene zadeve. G. Prepeluh, kaj vas pa briga ta cerkvena zadeva?! Kolikor se je do zdaj pokazalo, so si radičevci razdelili cerkvene zadeve tako-le: Radič ima prek škofe, Prepeluh dekane, Pucelj mežnarje, dr. Novačan, ker bi na vsak način bil rad minister, pa ministrante.

Somišljeniki. ŠTIRTI DEL LISTA

Cprav Sobek razen cjupage*) ni imel drugega orožja, kajti so bili nenadoma navalili nanj, in on ni imel dosti časa pripravljati se, vendar je spoznal kmet, da to ni navaden potepuh. Obleko je imel ponošeno, raztrgano, a videti je bilo, da je bila nekoč lepa. Naj bo, kdor hoče, kmet se ga ni bal. Vedel je, da mu ničesar ne vzame, ker ničesar ni imel, tak siromak je bil. Dal je Sobku juhe, mu rekel, naj leže na polstržju, dalje pa ni povpraševal.

Danes je prišel, jutri odide, toliko da sta se videla.

Sobka pa je kar stresalo na klopi, kajti prepričan je bil, da se, ako pove svoje ime, zgodi, kakor bi bilo iz peči treščilo. On je bil tisti, ki je bil oropal štirinajst židovskih krčem, on je dvakrat ušel iz oravskega grada, on je čisto sam pod Hrdakom sedem ogrskih huzarjev odgnal od deklet, oborožen samo z lesenim stolom, on se je štirim oravskim hajdukom iztrgal iz verig in vezil s tem, da jih je pretrgal kakor konopec, on je končno žida na Obidovi, ki je imel denar zakopan v zemlji in ni hotel povedati o njem, za brado in zalisce pribil k drevesu in mu podkuril krčmo, in prav zaradi tega je bila na njegovo glavo razpisana tista svota; on je končno pokradel toliko konj in volov, toliko ljudi pohabil in ugnal toliko razbojniških, da si je po pravici mogel misliti, da se, čim pove svoje ime, zgodi to, kakor če bi iz peči strela udarila v izbo.

Nazadnje se ni mogel več vzdržati, ker je vedel, da so ga razbojnaki po vsi okolici, po vaseh in mestih, in da so po cerkvah duhovniki to oznanili s prižnic; ni se mogel premagovati in je rekel:

«Jaz sem Sobek Javorcaž!»
Tako čast je imel ta beštija.

*) Okovana palica z dvojno sekuro namesto ročaja. — Op. prel.

Rokovnjaška koča.

Poljski spisal Kazimir Przerwa-Tetmajer; preložil Al. Benkovič.

Obrnil se je od vrat proti dolini in zažugal z roko:

«Gruntarji! Gruntarji! Pognali ste me!» V sramoto si name, pravite, «ti stari razbojnik in tat!» Sinka! Nad vama naj se maščuje, da se moram tako potikati. Naj se maščuje! Sedaj bosta umirala gladu — gruntarja — berača! Pogorelca!»

In potresal je s suho, tenko roko proti vasi, grozno so mu žarele oči in tenke, viseče ustnice so mu trepetale.

Medtem pa si je Kaminski zavezoval opanke in godral: «Vse prav, kum, samo ko bi mi sinoči ne bili izpili vsega žganja! Prav nič ni ostalo.»

S kočo je šlo h koncu.

Pričeli so padati gozdi pod Košisto, zravnali so se senožeti in v bližini stavile koče.

Rokovnjaška koča je propadala, nihče je ni opravljal. Neko jesen je veter odnesel streho in jo razbil; stene so potem preperete in gnile. Naokrog je vzrastlo razno rastlinje, skozi tramove sten so pričeli prodirati zeleni, mrki čisti lapuha, znotraj pa je pričela rasti trava. Mahovi in vlažna plesnoba je prerastla stenske tramove in jih pokrila z bledim zelenjem. Okrog sten se je razrastla rjasta, tožna kislica in mračne, zaspane koprive.

Nizke stene so se vsako leto bolj izgubljale poleti v gostem rastlinskem zelenju, pozimi pa v snegu, ki ga je bil nanesel veter. Burja je podrta dve steni, južno in zapadno; dve drugi sta se nekaj let pozneje zrušili pod tež-

kim snegom. Lapuh, trava, kislica, koprive, bele in modre cvetlice so na poletje zarastle zrušene tramove. Zemlja je pogoltnita prepereli in gnijoči les. Čez nekaj let o rokovnjaški koči ni ostalo niš sledu. Spomin nanjo jo je preživel obnemem z imeni Luščikovih Bleskotcev, Zgornjega ali Košla Vrtavke iz Pardolovke, Zoške Mocarne iz Koščelisk, lovca Samka Vidoveca, bednih brata in sestre Jasja in Terze Slodčikove in starega Gacka Topora Jasice z Grobege, ki se je bil maščeval nad zlobnimi sinovi.

Kakšno čast je imel Sobek Javorcaž.

Poljski spisal Kazimir Przerwa-Tetmajer; preložil Al. Benkovič.

Za izročitev Sobka (Boštjana) Javorcaža (Jaworcarza) je bilo razpisanih dvajset cekinov. Vendar bi ga nikdar ne bili dobili, ko bi ga ne bila pokopala njegova čast.

Ves dan so ga gonili hajduki, grozno je bil upehan. Zasedovalcem je pa le utekel, pa je že komaj dihal. Ob harklovski cesti je v neki koči gorela luč — vstopil je.

Naletel je tam na ženo, kmeta, tri otroke, dve deklici in malega dečka; večerjali so.

Pozdravil je in povedal: «Bežal sem po cestah in nescetah ves božji dan in ničesar nisem zaužil. Ali bi mi dali malo tiste kisle juhe, vidim, da jeste, kar žge me v prsih. Potem bi pa kam legel do jutra.»

Hočeš nočeš mu je gospodar moral dati prenočišče, kajti Sobek je prav do stropa segal z glavo. Prijazno mu je rekel, naj sede na klop in pije z njimi juho, kakor se mu ljubi.